նոցա։ Անհաասիկ ցուցակը. Ս. Ավճեան 5 ր., Մ. Ալխազեան 3 ր., Ալեւով 1 ր., Ա. Լեվիչ (հրէայ) 1 ր., Կ. Կաուֆմայ (յոյն) 1 ր., Պապիկ 1 ր.. Լէյպման (հրէայ) 1 ր., Անյայտ ոմն 3 ր., Գ. Տէր-Օվակիմեան 3 ր., Ֆ. Կաճառավայ (վրացի) ր., Լ. Հասան-Ջալալեան 50 կ., Ոմն 50 կ., Ս. Քոխլիատի (յոյն) 2 ր., Տ. Վանցեան 3 ր., Հ. Д....онь Սաբար-օղլի (Թիւրք) 1 ռուբլ, Մուստ. Արիֆն-օղլի (Թիւրք) 1 ր., Մ. Շահոյեանց 60 կ., Պլիւմպերկ (հրէայ) 1 ր., Քէօմիւրճեան 3 ր. 40 կ.։ Ընդամենը 33 ր.։ Փոստի ծախքը ես վճարած եմ։

Ա. Քէօմիւրճեան

ՆԱՄԱԿ ԿՐԱՍՆՈՎՈԴՍԿԻՑ

25 նոյեմբերի

Կարդալով ձեր պատուական լրագրի մէջ Թշուառ ազգայնոցս ներկայ դրութիւնն, մեր Կրասնօվօդսկու փոքրիկ խումբի մէջ յղացուցի մի բարի միտք իբր օգնել հայ եղբարցս։

Վասնորոյ կը խնդրեմ ընդունել փոքրիկ նուէրքս և հասուցանել բարեհաճէք ուր հարկն է, և ի միամտութիւն նուիրողաց տպագրել անունները։

Շուշեցի Ա. Աւագեանց 5 ր., Գ. Տէր-Պետրոսեանց 5 ր., Ս. Նասիբեանց 5 ր., Ա. Թէջանեանց 5 ր., Ի. Յ. Շահունցեանց 5 ր., Ա. Աբրամեանց 3 ր., Ի. Շահինեանց 3 ր., Մ. Յարութիւնեանց 3 ր., Տէր-Եղիազարեան 3 ր., Կ. Պարունեանց 2 ր., Ն. Քոչարեանց 2 ր., Յ. Բատալեանց 2 ր., Վ. Դաւիթեանց 2 ր., Կ. Ասրիեանց 2 ր., Յ. Աւետիսեանց 1 ր. 50 կ., Պ. Ղահրամանեանց 1ր. 50 կ., Մ. Արոէմեանց 1 ր., Յ. Բաբայեանց 1 ր., Ե. Յովհաննէսեանց 1 ր., Կ. Յարութիւնեանց 1 ր., Յ Բարղամեանց 1 ր., Ա. Օհանեանց 1 ր., Թ. Էլլիբէկեանց 1 ր., Մ. Բալայեանց 1 ր., Ա. Սարուխանեանց 1 ր., Շ. Բաղիրեանց 1 ր., Անյայտ ոմն 1 ր., Ե. Ղուղիեանց 1 ր., Ե. Տէր-Յարութիւնեանց 1., Ս. Տէր-Յարութիւնեանց 1 ր., Մ. Տէր-Յովհաննէսեանց 1 ր., Մ. Վարդանեանց 1 ր., Ա. Ղազիեանց 1ր., Ա. Ֆարհանեանց 50 կ., Ն Բաղդասարեանց 50 կ.։ Շամախեցիք. Մ. Մայիլեանց 5 ր., Ա. Տէր-Գասպարեանց 2 ր., Կ. Թառայեանց 2 ր., Գ. Վարդանեանց 2 ր-, Կ. Դոնղարեանց 1 ր., Մ. Լալայեանց 1 ր., Թ. Այլանեանց 20 կ.։ Թիֆլիսեցիք. Մ. Դախտուելեանց 6 ր., Գ. Տէր-Սահակեանց 3 ր., Գ. Առաքելեանց 1 ր., Ա. Անդրէեանց 1. ր., Կ. Բախտաջէ 1 ր., Կ. Յակոբեանց 1 ր., Ա. Ջէտէլջէ 30 կ.։ Նուխեցիք. Գ. Դիլղարեանց 2 ր., Մ. Մուշեղեանց 1 ր.։ Աստրախանցի. Յ. Ալէքսանդրեանց 2 ր., Գ. Բաբայեաց 1 ր., Եկոր Կարսայեանց յոյն 3 ր., Ոմն 20 կ.։ Գումարն է 102 ր., 70 կ.։ Եօթանասուն կոպէկ փոստի ծախք վեր առնելով, մնացեալ գումարն է հարիւր և երկու մանէթ։

Ա. Աւագեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, դեկտեմբերի 3-ին

«Մեղու» լրագիրը սեպտեմբեր ամսում իմ անունով մի կեղծ նամակ հրատարակելով իր երկարաբան նախերգանքի մէջ փափաք էր յայտնում Ամիրխանեանցի ուրիշ նամակներն էլ տպել, և խնդրում էր, ում մօտ որ նորանցից գտնվի իրան ուղարկել տպելու։ Մինչև ցարդ «Մեղուն» էլ մենք էլ, զուր սպասեցինք նամէքասոր նամակների տպվելուն։ Երևում է, որ դատաստանի ձայնը երկիւղ պատճառեց։

Բայց ինչ և իցէ. հիմա Հայկակ ոմն Լուսինեան հանդէս է դուրս եկել և հրապարակով պարծենում է, թէ «իր մօտ ապահովութիւն են վայելում» Ամիրխանեանցի նամակներից շատերը։ «Պսակն» ասում է, թէ այդ անձը առաջ աւետարանական էր և հիմա լուսաւորչական է եղել. ուրեմն շատ էլ հաւանական է, որ Ամիրխանեանցի նամակներն ունենայ։

Ես Ամիրխանեանցս կարող եմ վստահաբար ասել, որ իմ գրած նամակներս լոյսից չեն վախենայ—և երբ էլ որ հրատարակվեն՝ կարող են ինձ միմիայն շահաւէտ լինել։ Եթէ այսպէս չը լինէր, Լուսինեանն այսքան ժամանակ նրանց իր գզրոցում չէր բանտարկի. և հիմա էլ ասում եմ, եթէ այսպէս չէ, նա քաջութիւն կունենայ իմ գրած նամակների խսկականը—և ոչ թէ ինքնահնար պատճէնը—«Մեղու» լրագրին տալ հրատարակելու։ Էլ ո՞ր օրի համար էք պահում. համեցէք, բոլոր աշխարհքը տեսնէ։ Բայց ես գիտեմ, որ նախ Լուսինեանը չի տայ իմ նամակները, և երկրորդ, եթէ նա տայ էլ՝ «Մեղուն» չի տպի։

Ա. Ամիրխանեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, 7 դեկտեմբերի

Ներկայ ուսումնական տարուայ սկզբում մեր մասնաւոր ուսումնարանից ընդունվեցին աշակերտներ քաղաքիս միջնակարգ զանազան ուսումնարաններում։ Կլասիքական գիմնազիոնի առաջին դասատան մէջ ընդունվել են չորս աշակերտ։ Նոյն գիմնազիոնի առաջին պատրաստականի մէջ—հինգ։ Ռէալական ուսումնարանի առաջին դասատան մէջ—երկու։ Մասնաւոր ռէալական ուսումնարանի երկրորդ դասատան մէջ—մէկը։ Տէխնիքական ուսումնարանի առաջին պատրաստականի մէջ—երկու։ Ներսիսեան դպրոցի առաջին դասատան մէջ—մէկը։ Արհեստաւորաց ուսումնարանի առաջին դասատան մէջ—երեքը։ Ընդամենը քսան և երկու պատրաստված աշակերտ տուել է մեր ուսումնարանը։

Յարգոյ խմբագիր, խնդրեմ այս հաշիւը տպագրէք ձեր լրագրում ի գիտութիւն հասարակութեան։

Կ. Բէլախեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, 1 դեկտեմբերի

Չերնօգորցիները, ալբանեացիները, սերբիացիները, բուլղարները, ռումինիացիները, յոյները, վերջապէս սրանց նման երկրորդական անկախ ազգութիւնները Կ.Պոլսոյ կառավարութեան աչքը այնքան չը կարողացան վախեցնել, որքան վերջին ժամանակներս հայը սարսափեցուց։ Այժմ յուսահատեալ տաճիկի գիշերը երազին մէջ ահ ու սարսափով երևցած բանը հայն է, Վոսփորի բատիշահին ինչ բան ցոյց տաս չի վախենար, մինչև անգամ Էջմիածնայ խոշոր վեղարով սարսափելի կաթողիկոսը ցոյց տուր, չես կարող վախցնել, բաւական է որ սև և սրածայր վեղարով Ներսէս պատրիարքին տեսնէ, վախէն լեղին կը պատռի։ Ներսէս պատրիարքին անշուշտ կախարդ կը կարծեն, որովհետև քանիցս անգամ թունաւորել ուզեցին, չը մեռաւ, հրաժարէլ պաշտօնէդ, Կ. Պոլսից դուրս ել ասացին, նա ոչ լսեց, ոչ գնաց. Խրիմեանը վանայ մէջ ապստամբներու պարագլուխն է, յետ կանչէ, ասացին, Ներսէս պատրիարքը պատասխանեց թէ՝ ես չեմ խառնվիր, Էջմիածին ինձանից մեծ կաթողիկոս կայ, Խրիմեանը նրանից պահանջեցէք. Հայաստանի մէջ ապստամբներ երևան ելեր են, նրանց ինչո՞ւ չէք զսպել՝ ասացին, պատրիարքը պատասխանեց թէ հիմայ ժամանակը ուշ է, առաջ խելքներդ ուր էր. վերջ ի վերջոյ այս համարձակ և անվախ պատասխաններէն Մուհամմէդի հետևողների հայերից ունեցած վախը այնքան սաստկացել է, որ 22 Նոյեմբեր Թուականով Կ. Պոլսէն ինձ հասած մի նամակի բովանդակութեանը նայելով, այս օրերս այս վախը մինչև նախապաշարմունքի հասել է, և հետևաբար նախանձելի հետևանքներ չէ ունեցել։ Նախապաշարեալ կառավարութիւնը հրամայել է, որ լաւ խուզութիւն անեն հայերուն, հարէմներու մէջ փլաւ և խօշաբ ուտելով ուղեղնին ջուր կտրած Թիւրք դիպլոմաթներն էլ խելոյն գործելու սկսել են։ Նախ և առաջ ծխախոտի մի գործատուն՝ որուն տէրը հայ է եղել, ոստիկանութեան կողմանէ բռնութեամբ փակվել և մէջ գտնված ծխախոտները յետ գրաւելով՝ գործատան տէրը բանտարկվել է, որուն վճիռը պիտի լինի եղեր աքսոր կամ տաժանակիր աշխատութեանց դատապարտութիւն. պատճառը՝ որովհետև ծխախոտը մէջը շըրելու համար պատրաստված թղթաչէն տուփերուն վրա Հայկայ պատկերներ կան եղել, նմանապէս պահարաններուն վրա «Մայր Հայաստան» գրված պապիրոսի թուղթ ծախողներուն ամենքն էլ բանտարկվել են, սրճարաններուն մէջ ըստ վաղեմի սովորութեան պատերէն կախված «Բարերարք Հայաստանեայց» պատկերները ջարդել կտոր կտոր են արել, սպառնալով միանգամայն որ միւս անգամ եթէ յանդգնին, այսպէս իրենց գլուխն էլ պիտի ջախջախեն։ Մի բան մոռացել են, այն է, նորածին հայ երեխաներուն հայու անուններ տալը արգելել, օրինակ, փոխանակ Արամ, Երուանդ, Արտաշէս, Տիգրան և այլն անուանելու, հայ մանկտոյ Մուստաֆայ, Հասան, Հիւսէյին, Օսման անուններով մկրտել։

Աֆերիմ, համճարեղ դիպլոմաթ Հաճի Մէհմէտ աղաներ, ինչ նուրբ և հեռատես քաղաքականութիւն. խեղճերը չը գիտեն որ այս բարբարոսութիւնը առաւել նպաստաւոր է հայկական խնդրոյն քան թէ վնասակար։ Ո՞ գիտէ սերային որ Այիշէ կամ Ֆաթիմէ խանումին թելադրութեամբը այս բարբարոսութիւնը կատարվել է. որովհետև սոքա ևս երբեմն մեծ դեր կը խաղան դիպլոմասութեան մէջ, երևակայեցէք որ շատ անգամ մի կնճռոտ հարցի վճիռը՝ սերային մէջ առաջնակարգ մի խանումին շրթունքներէն քաղուած վավաշոտ համբոյրից կախում ունի……

Դաւիթ մարգարէն ասել է «Երանեալ է այր որ ոչ գնաց 'ի կորուստ ամբարշտաց և յաթոռս ժանտից ոչ նստաւ», ես մարգարէ չեմ, բայց իրաւունք ունեմ ասելու «Երանեալ է հայ որ ոչ գնաց 'ի մայրաքաղաքն Մահմետականաց, և 'ի գահն սուլթանին նա ոչ նստաւ»։ Այսպիսի մի քաղաքի մէջ ուր ամենայն րոպէ մահու և կենաց խնդիրը կայ, արդարև հազար փառք ու պարծանք է ազգին համար Ներսէսի նման հաստատամիտ, անձնանուէր և անվեհեր գործող մի պատրիարք ունենալը։ Թող ուրիշները օրինակ առնուն։ Սա ևս տեղեկութիւն գրված է Կ. Պոլսից որ սրբազան Պատրիարքը իր անձին ապահովութեանը համար իւր բնակած տանը դրանը առաջը ոտից մինչև գլուխը զինեալ երկու հսկայ պահապաններ է կանգնեցրել։

Կ Ը Ռ Օ

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՒՐՔԻԱ

Կ. Պոլսից ստացված են հետևեալ տեղեկութիւնները դեկտեմբերի 6-ից։ Մի տեսակ զանազանութիւն կայ ռուս լրագիրների հայեացքների մէջ յունական խնդրի վրա և այն երկիւղի մէջ, որ կրում է Բ. Դուռը ռուս-անգլիական դաշնադրութեան մասին։ „Վակիթ“ լրագիրը ուրախութեամբ յայտնում է, որ ռուսաց լրագիրներից գլխաւորները Յունաստանին խորհուրդ են տալիս զգոյշ լինել, իսկ Թիւրքաց մինիստրները սարսափով մտածում են ռուս-անգլիական դաշնադրութեան հաւանականութեան մասին։ Մինիստրների ասածների համեմատ Բ. Դուռը հաւատացած է, որ Գերմանիա, Աւստրիա և մինչև անգամ Ֆրանսիա Թիւրքիային ձեռնտու չէզոքութիւն կը պահեն յունական խնդրի վերաբերութեամբ։ Եթէ գործը սուլթանից կախված լինէր և նա ունենար անհրաժեշտ դրամական միջոցներ, նա անյապաղ կը յարձակվէր Յունաստանի վրա, աւելի շուտ քան թէ այս վերջինը դաշնակիցներ կը գտնէր։ Սուլթանի խորհրդատուները այն կարծիքի են, որ նա շուտով պէտք է հարուած հասցնի Յունաստանին, բայց Աբդուլ-Համիդ տատանվում է, երկիւղ կրելով, որ պատերազմը կարող է արիւնհեղ և երկարատև լինել։ Պատերազմի երկարելը միակ բանն է, որ յետ է պահում սուլթանին։

Պ. Գօշէն այս շաբաթ ուղևորվում է Անգլիա, որպէս զի յայտնէ Գլադստոնին իր կարծիքները յունական, հայկական և ֆինանսական խնդիրների մասին, որոնք նրա փորձառութեան հետևանքներ են։ Այդ կարծիքները յայտնելուց յետոյ նա կը վերադառնայ Կ. Պոլիս և կը մնայ այստեղ այնքան ժամանակ, որքան հարկաւոր կը լինի այդ հարցերը այնպէս վճռելու համար, ինչպէս կը կարգադրէ անգլիական կառավարութիւնը։ Այս հանգամանքը ապացուցանում է Թիւրքերին, որ Գլադստոն վճռել է հետևել իր նախկին քաղաքական նախագծին։ Նրան ընդդիմադրելու համար Թիւրքիան իշխան Բիսմարկի գիրկն է ընկել, բայց այդ էլ նրան չի ազատի։

Ակներև է, որ եթէ գարնանը Գամբետտա ֆրանսիական կառավարութեան գլուխը կանգնի, քաղաքական գործերի դրութիւնը բոլորովին կը փոփոխվի։ Երևի դաշնակցութիւն կը հաստատվի Ֆրանսիայի, Անգլիայի և Ռուսաստանի մէջ աւստրօ-գերմանական դաշնակցութեան դէմ։ Թիւրքերը հաւատացնում են, որ Ռուսաստանը չէ սիրում Յունաստանին և թշնամի է նրա զարգացմանը։ Միևնոյն ժամանակ նրանք ասում են, որ Անգլիայի շահերի համար վնասակար կը լինէր, եթէ նա դաշնակցութիւն կապէր Ռուսաստանի հետ, բայց վախենում են, որ Ֆրանսիայի միջնորդութեամբ և փոխադարձ զիջումներով այդ դաշնակցութիւնը կարող է կայանալ։ Եթէ յոյն-թիւրքական պատերազմը կը տևի մինչև այդ դաշնակցութեան կայանալը, կամ այդ միութիւնը պատճառ առնելով, թիւրքիան թշնամական գործողութիւններ կըսկսի Ասիայի կողմից, այդ դէպքում սուլթանի մինիստրները չափազանց դժուար և մինչև անգամ անելանելի դրութեան մէջ կը լինեն։

Այս հանգամանքները ի նկատի առնելով, Թիւրքիան մի որոշ վճիռ չէ կայացնում յունական խնդրի վերաբերութեամբ։ Շատ հաւանական է, որ վերջը Թիւրքիան գործէ այն խորհուրդների համեմատ, որ նրան կը տայ Աւստրիան։ Իսկ այս պետութիւնը իր վերջին խօսքը միայն այն ժամանակ կը յայտնի, երբ Իտալիան կը համաձայնվի նրա կողմն անցնել։ Օրերումս իտալական դեսպան, պ. Կօրտին, մի բարեկամական խօսակցութեան ժամանակ հարց առաջարկեցին իտալական կառավարութեան ապագայ քաղաքականութեան մասին։ Նրա պատասխանը հետևեալն է։

,,Շատ հաւանական է, որ եկող գարնանը Գամբետտայի ձեռքն ընկնի Ֆրանսիայի կառավարութիւնը և այն ժամանակ աւստրօ-գերմանական դաշնակցութեան դէմ անպատճառ մի դաշնակցութիւն կը կազմվի Ֆրանսիայից, Անգլիայից և Ռուսաստանից։ Ես բոլորովին չը գիտեմ, թէ իմ կառավարութիւնը ո՞ր կողմը կանգնի, բայց կարող եմ հաստատ ասել, որ Գերմանիան և Աւստրիան մեզ շատ ձեռնտու առաջարկութիւններ են անում։“

Կոմս Կօրտիի խօսակցը կարծում է այդ յայտնութեան հիման վրա, որ Իտալիան վերջը կենտրոնական պետութիւնների կողմը կանգնի, չը նայելով, որ ինքը, կոմս Կօրտի, Աւստրիայի և Գերմանիայի հակառակորդ է։

Թէպէտ ամենքը սպասում են այս դաշնակցութիւնների կապվելուն, այնուամենայնիւ չեն կարծում, որ դրանք ընդհանուր եւրոպական պատերազմի պատճառ դառնան, միայն դաշնակցութիւններից մէկը ճնշում կը գործի Բ. Դրան վրա յունական, հայկական և ֆինանսական հարցերի վերաբերութեամբ։

Այս է պատճառը, որ սուլթանը թոյլ է տալիս աւստրօ-գերմանական դաշնակցութեանը առաջնակարգ դեր խաղալ Կ. Պոլսի մէջ։ Բայց յունական, հայկական և ֆինանսական խնդիրները այնպիսի պատկեր են ստացել, որ սուլթանը, երկիւղ կրելով իր անձնական կամ ամբողջ թիւրքիայի անկումից, պէտք է հրաժարվի կամ և